

Snaufjell med vierkratt – Balvatnet i Nordland.

Snaufjellet

Over skoggrensen starter snaufjellet. Skoggrensen avtar mot kysten og nordover. Konsekvensen av dette er at mange planter som kun finnes høyt til fjells sørpå, vokser både i fjellet og i lavlandet nordpå. Det er på snaufjellet at de ekte fjellplantene holder til. En ekte fjellplante har sin hovedutbredelse på snaufjellet. Snaufjellet er et barskt sted for planter. Temperaturen er lav, og vekstsesongen er kort. Fjellplantene blir derfor spesialister med en fullkommen tilpasning mellom plantebygning og livsvilkår. De fleste fjellplantene vokser i hele vår fjellkjede. De øvrige arter grupperer seg i store trekk i to atskilte områder. Det nordlige området begynner litt sør for polarsirkelen og går nord til Troms og Vest-Finnmark, mens den sørlige delen strekker seg fra Jotunheimen til Dovre og Trollheimen. Noen arter, som for eksempel *høyfjellsklukke*, finnes i begge områdene og kalles for *bisentrisk*. Enkelte arter finnes bare i det nordlige området og kalles

for *nordlig unisentrisk*. *Fjellsolblom*, *kantlyng*, *brannmyrklegg* og *lodnemyrklegg* er eksempler på planter i denne kategorien. Andre planter finnes bare i den sørlige delen av fjellkjeden og kalles for *sørlig unisentrisk*. Blant disse finner vi *gullmyrklegg* og *norsk malurt*.

Utbredelsen av plantesamfunnene i fjellet avhenger blant annet av snødekke, fuktighet og berggrunn. Det vil være ulike planter som vokser på tørre rabber, enn de som vokser i snøleier. Et snøleie er et sted hvor snøen ligger lenge. Mange fjellplanter er kravfulle og vokser kun på næringsrik berggrunn. Det er vanlig å inndele snaufjellet i tre deler: lavalpin sone (lavfjellsbeltet), mellomalpin sone (mellomfjellsbeltet) og høyalpin sone (høgfjellsbeltet).

Lavalpine sone

Den lavalpine sonen starter der fjellbjørkeskogen slutter, og går så langt opp som *blåbær* er vanlig. Vertikal utstrekningen av lavfjellsbeltet er normalt på 300–400 meter. Den lavalpine sonen går til ca. 1600–1700 moh. i Sør-Norge og ca. 1100–1300 moh. i Nord-Norge.

Den lavalpine sonen domineres av vier på fuktige steder og *dvergbjørk* og lyng der heiene er tørrere. I vierkrattet kan vi ofte finne igjen noen av høgstaudene fra fjellbjørkeskogen, som for eksempel *skogstorkenebb*, *tyrihjel*m, *turt* og *kvitsoleie*. I nedre del av den lavalpine sonen finnes frodige enger. I engene vokser arter som stiller store krav til fuktighet, som for eksempel *engsoleie*, *fjelltistel*, *setergråurt*, *harerug*, *svarttopp* og *flekkmure*. Nordpå er *ballblom* et dominerende innslag i fuktige enger. Langs bekker og på fuktige steder vokser *fjellpestrot*. Dette er en slektning av hestehov. Som hestehov blomstrer den tidlig og har store hestehovlignende blad.

Dersom sommeren blir for kort for *dvergbjørk*, blir dominansen i heiene overtatt av

blåbær. Sammen med *blåbær* er det vanlig å finne *blålyng*, *gullris*, *perlevintergrønn*, *fjellsveve*, *bleikmyrkelegg* og *fjellmarikåpe*.

Rabbene er tidlig frie for snø. Planter som vokser på rabbene, må tåle både tørke og sterk kulde og vind. På kalkfattig grunn domineres rabbene av *greplyng* og *rypebær*. Sammen med disse plantene vokser blant annet *fjellpryd*, *fjellkrekling* og *tyttebær*.

Plantene i snøleiesamfunnene er beskyttet mot sterk kulde om vinteren, men har kortere vekstsesong. Den ytre sonen i snøleiene vil som regel bestå av gress og vier. Typiske planter i snøleiene er *fjellfiol*, *engsoleie* og *tettegras*. I litt fuktige enger vokser den mørkeblå *snøsøten*. Dersom snøen ligger lenge, domineres snøleiene av *musøre*. Sammen med musøre vokser som regel *moselyng* og *dvergråurt*. Snøleier på steinete grunn er ofte dominert av den store bregnen *fjellburkene*.

På kalkrik grunn får vi en helt annen artsrikdom. Rabbene domineres av *reinrose*. Sammen med reinrose vokser mange interessante arter som *høyfjellsklokke*, *fjellsmelle*, *snømure*,

Snauvfjellet – vår i Trollheimen i Sør-Trøndelag.

Ullvier

ULLVIER er en liten til mellomstor busk. Bladene er blågrønne, lodne, bredt lansettformete til omtrent runde. Blomsten hos vierne kalles for rakler eller aks. Ullvier kjennes lett på de grove raklene som kan bli 10 cm lange. Den vokser på våte steder og foretrekker kalkrik grunn.

Salix, se grønnvier. *Lanáta* betyr ullhårete. På fuktige steder i fjellet finnes gråvierkrattet. Gråvierkrattet omfatter tre–fire vierarter med ullvier, sølvvier og lappvier som de vanligste. Vierkrattet kan være fint å se på, men kan i mange tilfeller være helt uframkommelig.

Ullvier er nokså vanlig i hele fjellområdet. I Nord-Norge vokser den helt ned til kysten. Høyeste noterte voksested i Europa er 1750 moh. i Jotunheimen. I Troms er den funnet opp 1300 moh. Utbredelsen er begrenset til Nord-Europa, på Svalbard og i Nordvest-Sibir.

Familie	Vierfamilien
<i>Latinsk navn</i>	<i>Salix lanáta</i>
Svensk navn	Ullvide
Dansk navn	Uld-Pil
Engelsk navn	Woolly Willow
Tysk navn	Wollhaarige Weide
Størrelse	1–2 meter

Lappviev

LAPPVIEV er en liten til mellomstor busk. Bladene er tykke og lodne med innbøyde kanter. De lodne bladene gir planten en grågrønn

farge. Lappviev blomstrer før løvsprett. Den er svært lik sølvviev. Hovedforskjellen er at lappviev har sittende rakler uten blad, mens raklene hos sølvviev har to til fire blad. Lappviev vokser langs elver og myr.

Salix, se grønnviev. *Lapponum* betyr fra Lappland. Lappviev er en viktig bestanddel i gråviekraattet til fjells sammen med ullviev og sølvviev.

Lappviev er vanlig i hele fjellkjeden. Høyeste noterte voksested er 1750 moh. i Jotunheimen og 1340 moh. i Troms. I Pyreneene er den funnet opp til 2600 moh. Totalutbredelsen omfatter Europa og Vest-Asia.

Familie	Vierfamilien
<i>Latinsk navn</i>	<i>Salix lapponum</i>
Svensk navn	Lappvide
Dansk navn	Laplands-Pil
Engelsk navn	Downy Willow
Tysk navn	Lappländische Weide
Størrelse	0,5–2 m

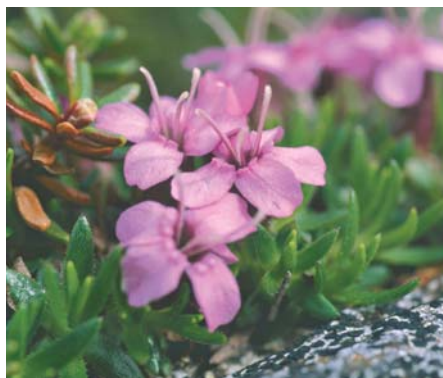
Fjellsmelle

FJELLSMELLE er en av de mest dekorative plantene på fjellet. Den danner store kompakte puteformete tuer. Tuene kan bli store, nærmere en halvmetre i diameter. De røde (sjelden hvite) blomstene dekker nesten hele tua. Blomstene har en behagelig nelliklukt. Vekstformen er en tilpasning til lave temperaturer og beskytter tua mot kulde, vind og uttørking. Fjellsmelle kan bli over 100 år gammel. Den er krever kalkholdig jord. Planten er tilpasningsdyktig og vokser både på tørre heier, engsnøleier, forvitningsgrus og strender.

Silene, se rød jonsokblom. *Acaulis* betyr uten stengel, som sikter til de korte blomsterstilkene. Fjellsmelle har en stor og kraftig pelerot. Den fylles opp med næring om høsten. Både på Island og Grønland har peleroten fungert som nødproviant i trange tider.

Fjellsmelle er vanlig i hele fjellkjeden. Den er vanlig både på Jan Mayen, Bjørnøya og Svalbard. Høyeste noterte voksested er 2210 moh. i Jotunheimen og 1530 moh. i Troms. I Alpene er den funnet opp mot 3700 moh. Totalutbredelsen omfatter Euro-

pa, Grønland, Nord-Amerika og Nordøst-Asia.

Familie	Nellikfamilien
<i>Latinsk navn</i>	<i>Silene acaulis</i>
Svensk navn	Fjällglim
Dansk navn	Tue-Limurt
Engelsk navn	Moss Campion
Tysk navn	Stielloses Leimkraut
Størrelse	2–5 cm

Bekkeblom

BEKKEBLOM eller soleihov er et kjent og kjært vårtegn over det meste av landet. På forsommeren kan de sterkt gule blomstene lyse opp langs bekker og elver. Bladene er mørkegrønne og bredt hjerte- eller hesteskoformet. Den vokser på fuktige steder. På fjellet finnes den gjerne i og ved snøleier.

Caltha er et gammelt plantenavn av ukjent opprinnelse. *Palustris* betyr myr eller sump og viser til voksestedet. Plantens blomstring i mai eller juni varslet at man kunne melke kyrne midt på dagen, i tillegg til morgen og kveld. Bekkeblom er en populær plante og har mange lokalnavn. Navnet *soleihov* viser til formen på bladene. Andre lokalnavn er *bekkegull*, *damgull*, *myrasoleie*, *hestasoleie* og *vasskåpe*. Planten er giftig og beites ikke av dyr.

Bekkeblom finnes i fjellstrøk over hele landet bortsett fra i høyfjellstraktene. Høyeste noterte voksested er 1200 moh. sørpå og 710 moh. nordpå. I Alpene er den funnet opp til 2500 moh. Bekkeblom er inndelt i flere arter med utbredelse rundt den nordlige delen av Atlanterhavet.

Familie	Soleiefamilien
Latinsk navn	<i>Caltha palustris</i>
Svensk navn	Kabbleka
Dansk navn	Eng-Kabbeleje
Engelsk navn	Marsh-marigold
Tysk navn	Sumpfdotterblume
Størrelse	15–30 cm

Stjernesildre

STJERNESILDRE er en av de vanligste plantene på fjellet. Stengelen er hårete og greinete øverst. Rosettbladene er grønne og grovtaggete. Blomsten er stjerneformet med fem kronblad. Kronbladene er hvite og har enten røde, gule eller ingen flekker ved grunnen.

Stjernesildre krever litt fuktighet i grunnen, men er ellers lite kravstor. Voksestedet er snøleier, myr, kjelder, grus og bekkekanter.

Saxifraga, se bergfrue. *Stellaris* av *stella* som betyr stjerne.

Stjernesildre er svært vanlig og finnes i hele fjellkjeden. Høydereorden er 1970 moh. på Glittertind og 1390 moh. i Troms. I Alpene vokser den opp til 3000 moh. Totalutbredelsen omfatter Europa og Grønland.

Familie	Sildrefamilien
Latinsk navn	<i>Saxifraga stellaris</i>
Svensk navn	Stjärnbräcka
Dansk navn	Stjerne-Stenbræk
Engelsk navn	Starry Saxifraga
Tysk navn	Stern-Steinbrech
Størrelse	5–15 cm

Gulsildre

GULSILDRE er et av fjellets mest dekorative planter. Den vokser i tette tuer eller matter, ofte i store mengder. Bladene er lys grønne til rødlig. Blomsten er meget spesielt sammensatt. I midten av blomsten sitter en kraftig skive med to hornaktige kapsler. Blomsterfargen på kronbladene og de øvrige blomsterdelene varierer mye. Kronbladene er vanligvis gule, men kan være både oransje og blodrøde. På gode lokaliteter kan flere fargevarianter vokse sammen. Gulsildre foretrekker kalkgrunn. Voksestedet er ved bekker, våte bergvegger, kilder og andre fuktige steder.

Saxifraga, se bergfrue. *Aizoides* betyr som ligner *aizoon*, som er et gammelt gresk plantenavn.

Gulsildre er vanlig i hele fjellkjeden. Høydererekorden er 1700 moh. i Jotunheimen og 1440 moh. i Troms. Den finnes også på enkelte lokaliteter på Svalbard. I Alpene vokser den opp til 3150 moh. Totalutbredelsen omfatter Europa, Grønland og arktiske Nord-Amerika.

Familie	Sildrefamilien
<i>Latinsk navn</i>	<i>Saxifraga aizoides</i>
Svensk navn	Gullbräcka
Dansk navn	Sol-Stenbræk
Engelsk navn	Yellow Mountain Saxifraga
Tysk navn	Fetthennen-Steinbrech
Størrelse	5–15 cm